

ΔΙΕΘΝΗΣ ΑΜΝΗΣΤΙΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΗΛΩΣΗ

22 Σεπτεμβρίου 2017
AI Index:

Πρόσφυγες σε αυξημένο κίνδυνο επαναπροώθησης υπό το καθεστώς έκτακτης ανάγκης της Τουρκίας

Η Διεθνής Αμνηστία ανησυχεί ότι η Τουρκία έχει εξελιχθεί σε ακόμα λιγότερο ασφαλή χώρο για τους/τις πρόσφυγες και τους/τις αιτούντες/ούσες άσυλο μετά την απόπειρα πραξικοπήματος της 15^{ης} Ιουλίου 2016. Οι εγγυήσεις για την μη αποστολή τους σε άλλες χώρες, όπου αντιμετωπίζουν κίνδυνο σοβαρών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, έχουν μειωθεί δραστικά στο πλαίσιο μέτρων που έχουν υιοθετηθεί υπό το καθεστώς έκτακτης ανάγκης το οποίο έχει τεθεί σε ισχύ μετά το αποτυχημένο πραξικόπημα. Το καθεστώς έκτακτης ανάγκης έχει παραταθεί τρεις φορές μετά την αρχική περίοδο των τριών μηνών που είχε ανακοινωθεί στις 20 Ιουλίου 2016. Προς το παρόν ισχύει έως τις 19 Οκτωβρίου 2017. Εκπρόσωποι της κυβέρνησης έχουν αφήσει να εννοηθεί ότι θα παραταθεί περαιτέρω μετά την ημερομηνία αυτή.

Η έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας πριν την απόπειρα πραξικοπήματος κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Τουρκία δεν θα μπορούσε να θεωρηθεί ασφαλής χώρα για τους/τις αιτούντες/ούσες άσυλο και τους/τις πρόσφυγες για μια σειρά από λόγους. Οι μη-Σύριοι/ες αιτούντες/ούσες άσυλο στην Τουρκία δεν έχουν πρόσβαση σε δίκαιες και αποτελεσματικές διαδικασίες για τον προσδιορισμό του καθεστώτος τους. Ούτε έχουν έγκαιρη και κατάλληλη πρόσβαση σε ενσωμάτωση ή μετεγκατάσταση, δύο από τις τρεις βιώσιμες λύσεις που μπορούν να εφαρμοστούν σε ανθρώπους που έχουν ανάγκη από άσυλο.¹ Επίσης, οι συνθήκες στην Τουρκία δεν συνιστούν ένα περιβάλλον όπου οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες, τόσο Σύριοι/ες όσο και μη Σύριοι/ες, μπορούν να είναι βέβαιοι για τη δυνατότητα να ζήσουν αξιοπρεπώς μέσω της πρόσβασης στα οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματά τους.²

¹ Η τρίτη βιώσιμη λύση, ο επαναπατρισμός, είναι εφικτή μόνο υπό ορισμένες προϋποθέσεις, συμπεριλαμβανομένης της ριζικής αλλαγής των συνθηκών στη χώρα καταγωγής του πρόσφυγα, ώστε να έχει καταστεί ασφαλής για την επιστροφή του. Αυτή εφαρμόζεται μόνο όταν το άτομο δεν έχει πλέον ανάγκη διεθνούς προστασίας.

² Amnesty International, "No Safe Refugee: Asylum-seekers and refugees denied effective protection in Turkey," June 2016 (Index: EUR/44/3825/2016). [ΣΤΜ. Στα ελληνικά βλ. Διεθνής Αμνηστία, «Μη ασφαλές καταφύγιο: οι αιτούντες/ούσες άσυλο και οι πρόσφυγες στερούνται αποτελεσματικής προστασίας στην Τουρκία», Ιούνιος 2016, διαθέσιμο στο <https://www.amnesty.gr/news/ektheseis/article/20323/mi-asfales-katafygio-oi-aitoyntes-asylo-kai-oi-prosftyges-steroyntai>]

Στο τέλος του 2015 και την αρχή του 2016, η Διεθνής Αμνηστία τεκμηρίωσε περιπτώσεις όπου οι τουρκικές αρχές έστειλαν αιτούντες/ούσες άσυλο και πρόσφυγες πίσω να αντιμετωπίσουν κίνδυνο σοβαρών παραβιάσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους στο Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Συρία.³ Τον Μάιο και τον Ιούνιο του 2017 παρουσιάστηκαν οι κάτωθι νέες περιπτώσεις:

Επαναπροώθηση στη Συρία της Φ.⁴

Η Φ. μια Κούρδισσα της Συρίας, 52 ετών, ξέφυγε από τη βία στη Συρία κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014 και αναζήτησε προστασία στην Τουρκία. Καταγράφηκε ως Σύρια πρόσφυγας υπό το καθεστώς προσωρινής προστασίας στην Τουρκία⁵ το 2015 και ζούσε με τα παιδιά και τα εγγόνια της στην πόλη Μερσίνη στην νοτιοανατολική Τουρκία.

Στην αρχή του 2017, η Φ. μετακόμισε με τα παιδιά της στη Σμύρνη, στη δυτική ακτή της Τουρκίας, καθώς κάποια από τα παιδιά της βρήκαν εκεί εργασία σε κάποια κλωστοϋφαντουργεία. Στις 21 Μαρτίου 2017, η Φ. βρισκόταν έξω με τις τρεις κόρες της, το γιό της και την τρίχρονη εγγονή της, όταν προσελκύνθηκε από ένα πλήθος γυναικών που γιόρταζαν το Νεβρόζ, που θεωρείται ως η πρώτη μέρα της άνοιξης από τους Κούρδους και άλλες ομάδες στη Μέση Ανατολή. Κατά την επιστροφή της στο σπίτι, η Φ. συνελήφθη από την τουρκική αστυνομία εξαιτίας μιας μαντίλας που είχε δοθεί στην οικογένεια στην συγκέντρωση. Η αστυνομία είπε ότι η μαντίλα ήταν στα χρώματα της κουρδικής σημαίας και κατηγορήσε την Φ. για προπαγάνδα υπέρ του ένοπλου Εργατικού Κόμματος του Κουρδιστάν (PKK), ενώ άφησε την υπόλοιπη οικογένεια να φύγει.

Μετά από έξι μέρες κράτηση, η Φ. οδηγήθηκε σε δικαστήριο και ένας δικαστής διέταξε να αφεθεί ελεύθερη υπό τον όρο να υπογράψει στο πλησιέστερο αστυνομικό τμήμα ανά δύο εβδομάδες ενόσω θα συνεχιζόταν η έρευνα. Παρότι αφέθηκε ελεύθερη υπό όρους, η αστυνομία πήρε κατευθείαν την Φ. από το δικαστήριο στο Κέντρο Απομάκρυνσης Χαρμανταλί, έξω από την Σμύρνη.

³ Amnesty International, "Europe's Gatekeeper: unlawful detention and deportation of refugees from Turkey," December 2015 (Index: EUR 44/3022/2015), Amnesty International, "Turkey 'safe country' sham revealed as dozens of Afghans forcibly returned hours after EU refugee deal," 23 March 2016, [ΣτΜ. Στα ελληνικά βλ. Διεθνής Αμνηστία, « Η ψευδαίσθηση της «ασφαλούς χώρας» για την Τουρκία καταρρέει», 23 Μαρτίου 2016, διαθέσιμο στο: <https://www.amnesty.gr/news/press/article/20243/i-pseydaisthisi-tis-asfaloyshoras-gia-tin-toyrkia-katarreei>] Amnesty International, "Turkey: Illegal mass returns of Syrian refugees expose fatal flaws in EU-Turkey deal," 1 April 2016, [ΣτΜ. Στα ελληνικά βλ. Διεθνής Αμνηστία, «Τουρκία: οι παράνομες μαζικές επιστροφές Σύριων προσφύγων αποκαλύπτουν τα θανάσιμα λάθη στη Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας», 1 Απριλίου 2016, διαθέσιμο στο: <https://www.amnesty.gr/news/press/article/20251/toyrkia-oi-paranomes-mazikes-epistrofes-syriou-prosfygon-apokalyptoynta>]

⁴ Οι πληροφορίες για αυτήν την υπόθεση συγκεντρώθηκαν μέσα από δια ζώσης και τηλεφωνικές συνεντεύξεις με μέλος της οικογένειας της Φ., τηλεφωνικές συνεντεύξεις με τον δικηγόρο της και εξέταση δικαστικών εγγράφων.

⁵ Στην Τουρκία, στους/στις πρόσφυγες από τη Συρία χορηγείται ομαδικά «Προσωρινή Προστασία». (*Law on Foreigners and International Protection [LFIP]*), Άρθρο 91; Republic of Turkey, Temporary Protection Regulation [TPR]), 22 Οκτωβρίου 2014, διαθέσιμο στο <http://www.goc.gov.tr/files/dokuman28.pdf> . Το καθεστώς προσωρινής προστασίας δεν οδηγεί σε πιο μόνιμη, και μπορεί να τερματιστεί μονομερώς με απόφαση του Συμβουλίου Υπουργών, μετά την οποία οι Σύριοι θα απαιτείτο να αποχωρήσουν από τη χώρα. (TPR, Άρθρα 11, 14).

Το κυβερνείο της Σμύρνης εξέδωσε διαταγή για την απομάκρυνσή της στις 28 Μαρτίου του 2017. Σύμφωνα με την διαταγή απομάκρυνσης, το κυβερνείο της Σμύρνης έκρινε ότι η Φ. υπέπεσε στους όρους των παραγράφων (β) και (δ)· η πρώτη αναφέρεται σε ηγετικά στελέχη, μέλη ή υποστηρικτές μιας τρομοκρατικής οργάνωσης ή μιας εγκληματικής οργάνωσης με σκοπό το κέρδος, και η δεύτερη αναφέρεται σε εκείνους που αποτελούν απειλή για τη δημόσια τάξη, την ασφάλεια και την υγεία κατά το Άρθρο 54(1) του Νόμου για τους Αλλοδαπούς και την Διεθνή Προστασία, που αναφέρει λόγους για διαταγές απομάκρυνσης.

Ως τέτοια, και παρότι η Φ. ουδέποτε καταδικάστηκε για οποιοδήποτε έγκλημα και οι κατηγορίες εναντίον της ακόμα διερευνούνταν, κρίθηκε πρακτικά ένοχη από το κυβερνείο της Σμύρνης – ένα διοικητικό όργανο – για εγκλήματα που αναφέρονται στο Άρθρο 54(1), παράγραφοι (β) και (δ), και κρίθηκε ότι θα πρέπει να επιστραφεί εξαναγκαστικά στη Συρία.

Ο δικηγόρος της Φ. άσκησε προσφυγή εναντίον της διαταγής απομάκρυνσης στη βάση ότι η επιστροφή της στη Συρία θα έθετε τη ζωή και τη σωματική της ακεραιότητα σε κίνδυνο και θα ισοδυναμούσε με επαναπροώθηση, που απαγορεύεται σύμφωνα με το τουρκικό και το διεθνές δίκαιο. Ο δικηγόρος της υπέβαλε επίσης αίτηση στο Συνταγματικό Δικαστήριο για να πετύχει αναστολή της διαταγής απομάκρυνσής της, η οποία χορηγήθηκε αρχικά από τις 3 έως τις 24 Απριλίου 2017, και μετά εκ νέου στις 12 Απριλίου με ισχύ μέχρι κάποια νεότερη απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Στην δεύτερη απόφαση, το Δικαστήριο επανέλαβε ότι τα επιχειρήματα και τα έγγραφα που είχαν υποβληθεί από τον δικηγόρο έδειχναν ότι η προσφεύγουσα μπορεί να αντιμετωπίσει σοβαρή απειλή εναντίον της ζωής ή της σωματικής και ψυχολογικής της ακεραιότητας εφόσον απελαυνόταν.

Οι συγγενείς της Φ. είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι στις 9 Μαΐου 2017, όταν πήγαν στο Κέντρο Απομάκρυνσης Χαρμανταλί για να την επισκεφθούν, είδαν να την βάζουν σε ένα λεωφορείο. Έμαθαν από την αστυνομία στο Κέντρο Απομάκρυνσης ότι μεταφερόταν σε ένα άλλο κέντρο απομάκρυνσης στην πόλη Γκαζιαντέπ, στα σύνορα με τη Συρία, περίπου 15 ώρες ταξίδι με λεωφορείο από την Σμύρνη. Ανεπίσημα τους είπαν ότι είχε υπογράψει έγγραφα εθελούσιας επιστροφής, και έτσι θα στελνόταν πίσω στη Συρία.

Ο δικηγόρος της Φ. αμέσως άσκησε προσφυγή στο κυβερνείο της Σμύρνης με την διαταγή αναστολής του Συνταγματικού Δικαστηρίου, υπενθυμίζοντας στις τουρκικές αρχές την ευαίσθητη κατάσταση της υγείας της (η Φ. υποφέρει από υπέρταση και μια χρόνια ασθένεια του πεπτικού της συστήματος) και την ανεπανόρθωτη βλάβη που θα προκαλούσε η απέλασή της στη Συρία. Ο δικηγόρος διέψευσε τον ισχυρισμό ότι η Φ. θα μπορούσε να είχε επιδιώξει εθελούσια επιστροφή στη Συρία, καθώς η Φ. δεν είχε ενημερώσει ούτε το δικηγόρο της ούτε οποιονδήποτε από τους συγγενείς της ότι είχε αποφασίσει να επιστρέψει στη Συρία. Επιπλέον, ο δικηγόρος ισχυρίστηκε ότι, καθώς η Φ. είναι αναλφάβητη και η υγεία της σε άσχημη κατάσταση, δεν θα μπορούσε να έχει υπογράψει ένα έγγραφο εθελούσιας επιστροφής συνειδητά ή με τη θέλησή της.

Οι συγγενείς της Φ. προσπάθησαν να την επισκεφθούν στο Κέντρο Απομάκρυνσης στο Γκαζιαντέπ, αλλά δεν τους επέτράπη, παρά την ρητή πρόβλεψη του Νόμου για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία που διασφαλίζει το δικαίωμα των μελών της οικογένειας να επισκέπτονται κρατούμενους (Άρθρο 59). Δεκαπέντε ημέρες αργότερα, οι συγγενείς της Φ. δέχθηκαν τηλεφώνημά της. Έκλαιγε και τους είπε ότι είχε μεταφερθεί στην συριακή πλευρά των συνόρων, από το Κιλίς, μια τουρκική πόλη στα σύνορα με τη

Συρία. Η Φ. αρνήθηκε ότι είχε δεχθεί εθελούσια επιστροφή και είπε ότι το μοναδικό έγγραφο που είχε υπογράψει ήταν ένα έγγραφο που η αστυνομία της είχε πει να υπογράψει για να λάβει τα φάρμακά της.

Η Φ. ανέφερε στην οικογένειά της ότι είχε καταφέρει να φτάσει στο χωριό της στο Κομπάνι. Ωστόσο, δεν έχει συγγενείς, πλέον, εκεί και δεν μπορεί να λάβει την ιατρική φροντίδα που χρειάζεται. Φοβάται για τη ζωή της στη Συρία, τόσο εξαιτίας της ένοπλης σύγκρουσης όσο και εξαιτίας της υγείας της και της γενικότερης έλλειψης οποιουδήποτε μέσου για να επιβιώσει.

Συλλογικές απελάσεις στη Συρία μεταμφιεσμένες ως «οικειοθελείς επιστροφές»

Στις αρχές του Ιουνίου του 2017, δυο Σύριοι πρόσφυγες που ζούσαν στην Τουρκία επικοινωνήσαν με τη Διεθνή Αμνηστία. Ο ένας ανεξάρτητα από τον άλλο, τα άτομα αυτά ανέφεραν ότι μέλη των οικογενειών τους είχαν υποστεί αναγκαστική επιστροφή στη Συρία. Οι πρόσφυγες είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι οι συγγενείς τους είχαν εισέλθει στην επαρχία Hakkarî της Τουρκίας από το Ιράκ της πρώτες μέρες του Μαΐου του 2017 και κρατήθηκαν στο Κέντρο Απομάκρυνσης του Βαν πριν τους στείλουν πίσω μαζί με εκατοντάδες άλλους Σύριους σε μια σειρά από μεταφορές που ξεκίνησαν στις 30 Μαΐου 2017 και διήρκεσαν ορισμένες μέρες.

Η Διεθνής Αμνηστία συνομίλησε τηλεφωνικά με μια μητέρα και μια κόρη και με μια τρίτη γυναίκα⁶ από στη Συρία. Εκείνες παρείχαν λεπτομερείς μαρτυρίες που έδειχναν ότι ήταν μεταξύ των Σύριων που επιστράφηκαν ως μέρος αυτής της ομάδας. Σύμφωνα με τις δηλώσεις τους, όλοι κρατήθηκαν μέσα σε κάποια άδεια κτήρια σε μια περιοχή φυλασσόμενη από τις Τουρκικές Ένοπλες Δυνάμεις για περίπου δύο εβδομάδες, στην περιοχή Derelik της πόλης Semdinli, στην νοτιοανατολική πόλη Hakkarî στα σύνορα με το Ιράκ, ύστερα από την είσοδό τους στην Τουρκία. Μια από τις γυναίκες είπε:

Αυτό το μέρος διοικούνταν από τον στρατό. Ήταν απάισιο. Ακόμα και ζώα δεν θα έμεναν εκεί. Μας ανάγκαζαν να πληρώνουμε για κρεβάτι και φαγητό. Δεν υπήρχε, όμως, κρεβάτι. Μας έδιναν αηδιαστικά βρώμικες κουβέρτες και τις βάζαμε στο πάτωμα για να κοιμηθούμε πάνω τους. Την ημέρα, παίρναμε τις κουβέρτες έξω για να κάτσουμε πάνω τους. Υπήρχαν συχνά διακοπές ρεύματος και καθόλου ζεστό νερό. Δεν υπήρχε πάντα ούτε καν κρύο νερό. Οι τουαλέτες ήταν τόσο βρώμικες. Η μυρωδιά με έκανε να κάνω εμετό κάθε πρωί. Επίσης, δεν μπορούσες να κλείσεις την πόρτα της τουαλέτας.

Αργότερα, μεταφέρθηκαν όλοι με λεωφορείο στο κέντρο Απομάκρυνσης του Βαν, συμπεριλαμβανομένων 200 Ιρακινών και 300 Σύριων. Όλοι τους κρατήθηκαν στο κέντρο απομάκρυνσης του Βαν για ακόμα δύο εβδομάδες. Από τις 30 Μαΐου και μετά, οι Σύριοι απομακρύνονταν από το Κέντρο Απομάκρυνσης του Βαν σε ομάδες των 100 περίπου ανθρώπων και μεταφέρονταν με λεωφορείο στην πόλη Hatay στα σύνορα με τη Συρία. Στη συνέχεια στέλνονταν πίσω στη Συρία μέσω της συνοριακής πύλης Cilvegözü (Bab al Hawa).

⁶ Είναι συγγενής του ενός Σύριου άντρα που αρχικά ειδοποίησε τη Διεθνή Αμνηστία στην Τουρκία για τις απελάσεις Σύριων.

Η τρίτη Σύρια που έδωσε συνέντευξη στη Διεθνή Αμνηστία, μητέρα τεσσάρων μικρών παιδιών, μεταξύ των οποίων ένα μωρό, είπε⁷:

Μας έβγαλαν από τη φυλακή του Βαν [Κέντρο Απομάκρυνσης του Βαν] σε ομάδες και μας έβαλαν σε λεωφορεία. Στο λεωφορείο ζητήσαμε τα χαρτιά μας. Η αστυνομία είπε ότι χρειαζόταν να οριστικοποιήσουν ορισμένα έγγραφα πριν μας απελευθερώσουν. [...] Όταν όμως είδαμε μια πινακίδα προς Χαλέπι, καταλάβαμε ότι μας πήγαιναν πίσω στη Συρία. Τότε φτάσαμε στη συνοριακή πύλη Bab al Hawa.[...] Η αστυνομία είπε ότι έπρεπε να περάσουμε στη Συρία ώστε να σφραγιστούν κάποια χαρτιά στα σύνορα και μετά να επιστρέψουμε στην Τουρκία. Όλοι το αρνηθήκαμε αυτό. [...] Είπαμε ότι φοβόμαστε, φοβόμαστε ότι αν περάσουμε στη Συρία από εδώ, δεν μπορούμε να γυρίσουμε πίσω. Υπάρχει DAESH [Ισλαμικό κράτος] εδώ. Γυναίκες, παιδιά ηλικιωμένοι όλοι έκλαιγαν/φώναζαν. Επικρατούσε χάος. [...] Τα ρούχα του τετράχρονου γιού μου σκίσηκαν. [...] Στο τέλος μας έβαλαν πάλι όλους μέσα στο λεωφορείο και μας πήγαν στη Συρία.

Και οι τρεις γυναίκες που έδωσαν συνέντευξη στη Διεθνή Αμνηστία είπαν ότι εξαναγκάστηκαν από την τουρκική αστυνομία να υπογράψουν ή να βάλουν τα δακτυλικά τους αποτυπώματα σε χαρτιά όσο βρίσκονταν στο Κέντρο Απομάκρυνσης του Βαν και απειλήθηκαν να κρατηθούν για μήνες αν αρνούνταν. Μια από τις γυναίκες είπε ότι τα χαρτιά είχαν αραβική γραφή που ανέφερε «Συμφωνώ να γυρίσω πίσω στη Συρία». Είπε πως πείστηκε να υπογράψει τα χαρτιά και εκ μέρους του 17χρονου αδερφού της.

Στις 14 Ιουλίου 2017 η Διεθνής Αμνηστία έγραψε στον Υπουργό Εσωτερικών της Τουρκίας για να ζητήσει πληροφορίες σχετικά με αυτές τις απελάσεις, αλλά δεν έλαβε καμία απάντηση μέχρι τις 20 Σεπτεμβρίου 2017.

Στις 3 Ιουλίου 2017 ένα μέλος της αντιπολίτευσης του Τουρκικού κοινοβουλίου από τη Βαν, η Bedia Ozgokce Ertan, κατέθεσε μια έγγραφη κοινοβουλευτική ερώτηση για το γεγονός.⁸ Το Μέλος του Κοινοβουλίου αναφέρθηκε στις δηλώσεις ενός Σύριου πρόσφυγα, που είχε ταξιδέψει στην Τουρκία από τη Γερμανία για να βοηθήσει τη νύφη του να αιτηθεί για οικογενειακή επανένωση στη Γερμανική Πρεσβεία της Τουρκίας. Σύμφωνα με τη δήλωσή του που αναφέρθηκε στο κοινοβουλευτικό ερώτημα και στα μέσα ενημέρωσης, ταξίδεψε στην πόλη Semdinli, όπου η νύφη του κρατούνταν ανάμεσα σε άλλους πρόσφυγες πριν μεταφερθεί στο Κέντρο Απομάκρυνσης του Βαν. Λεπτομέρειες που παρέχονται στην κοινοβουλευτική ερώτηση βρίσκονται σε σύγκλιση με τις μαρτυρίες των τριών Σύριων γυναικών από τις οποίες πήρε συνέντευξη η Διεθνής Αμνηστία. Μέχρι τις 20 Σεπτεμβρίου 2017 η κυβέρνηση δεν είχε απαντήσει στο ερώτημα, παρόλο που οι εσωτερικοί κανονισμοί του Τουρκικού Κοινοβουλίου απαιτούν οι έγγραφες κοινοβουλευτικές ερωτήσεις να απαντώνται μέσα σε 15 ημέρες.⁹ Ωστόσο, το Μέλος του Κοινοβουλίου είπε στη Διεθνή Αμνηστία ότι ένας κυβερνητικός εκπρόσωπος της επιβεβαίωσε προφορικά ότι η απομάκρυνση μιας ομάδας Σύριων μέσω της συνοριακής πύλης Cilvegözü στις αρχές του Ιουνίου του 2017 είχε συμβεί, παρόλο που

⁷ Τηλεφωνική συνέντευξη στις 4 Ιουλίου 2017.

⁸ Η γραπτή κοινοβουλευτική ερώτηση είναι διαθέσιμη στο (στα Τούρκικα): https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/yazili_sozlu_soru_sd.onerge_bilgileri?kanunlar_sira_no=213741

⁹ Βλ. Άρθρο 99 του εσωτερικού κανονισμού: <https://www.tbmm.gov.tr/ictuzuk/ictuzuk.pd>

δεν προσφέρθηκαν λεπτομέρειες για τον αριθμό αυτών που επέστρεψαν και τους λόγους για τους οποίους επέστρεψαν.

Πρόσφυγες και αιτούντες άσυλο σε κίνδυνο επαναπροώθησης από την κατάσταση έκτακτης ανάγκης της Τουρκίας

Από την αρχική εφαρμογή της τον Ιούλιο του 2016, η Τουρκική κυβέρνηση έχει διευρύνει το εύρος της κατάστασης εκτάκτου ανάγκης από την εστίασή της σε αυτούς που συνδέονταν με την προσπάθεια πραξικοπήματος στην «καταπολέμηση τρομοκρατικών οργανώσεων» ευρύτερα. Η κατάσταση εκτάκτου ανάγκης περιλαμβάνει παρεκκλίσεις από μια λίστα από άρθρα στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα και στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Από την απόπειρα πραξικοπήματος και μετά, η κυβέρνηση έχει υιοθετήσει μια σειρά από εκτελεστικά διατάγματα¹⁰ που έχουν αποτύχει να σεβαστούν ακόμα και τις μειωμένες εγγυήσεις που παραμένουν υπό το καθεστώς έκτακτης ανάγκης.

Ένα από αυτά τα εκτελεστικά διατάγματα, Εκτελεστικό Διάταγμα 676, που εκδόθηκε στις 29 Οκτωβρίου 2016, έχει αφαιρέσει σημαντικά μέτρα διασφάλισης από το καθεστώς διεθνούς προστασίας στην Τουρκία όσον αφορά τις επαναπροωθήσεις.¹¹ Οι κατηγορίες αλλοδαπών εναντίον των οποίων οι τουρκικές αρχές μπορούν να εκδώσουν διαταγές απομάκρυνσης έχουν διευρυνθεί. Το διάταγμα έχει καταργήσει το αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα μιας προσφυγής κατά διαταγών απομάκρυνσης για άτομα που θεωρούνται ότι αποτελούν «απειλή στη δημόσια τάξη, την ασφάλεια και την υγεία» ή εκτιμώνται ως κατά κάποιο τρόπο συνδεδεμένα με «τρομοκρατικές οργανώσεις». Σε τέτοιες περιπτώσεις, διαταγές απομάκρυνσης μπορούν να εκδοθούν ακόμα και όταν το εν λόγω άτομο είναι αναγνωρισμένος/η πρόσφυγας ή καταγεγραμμένος/η αιτών/ούσα άσυλο. Αυτές οι αλλαγές που εισήχθησαν υπό το καθεστώς έκτακτης ανάγκης της Τουρκίας θέτουν τους/τις αιτούντες/ούσες άσυλο και τους/τις πρόσφυγες σε σοβαρό κίνδυνο επιστροφής σε χώρες που μπορεί να αντιμετωπίσουν διωγμό ή άλλες σοβαρές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Εκτελεστικό Διάταγμα 676 λεπτομερώς: Αφαιρώντας μέτρα διασφάλισης απέναντι στην επαναπροώθηση από το Τουρκικό καθεστώς προστασίας

Οι διαδικασίες και οι αρχές σχετικά με την είσοδο, παραμονή και έξοδο των αλλοδαπών στην Τουρκία και το διεθνές καθεστώς προστασίας στη χώρα κωδικοποιούνται κάτω από τον Νόμο της Τουρκίας για τους Αλλοδαπούς και της Διεθνή Προστασία (Νόμος 6458) που υιοθετήθηκε τον Απρίλιο του 2013. Το Εκτελεστικό Διάταγμα 676 εισήγαγε τρεις θεμελιώδεις αλλαγές στο τέταρτο μέρος αυτού του νόμου που ρυθμίζει πώς και πότε μπορούν να εκδοθούν διαταγές απομάκρυνσης και τους διοικητικούς και δικαστικούς μηχανισμούς για να κάνει κάποιος/α προσφυγή κατά αυτών.

Πρώτον, το άρθρο 36 του Διατάγματος επέκτεινε τη βάση πάω στην οποία οι τουρκικές αρχές μπορούν να εκδίδουν διαταγές απομάκρυνσης εισάγοντας μια υπό-παράγραφο στο άρθρο 54(1) του Νόμου 6458. Η νέα υπό-παράγραφος (κ) τώρα περιλαμβάνει

¹⁰ Υπό το καθεστώς έκτακτης ανάγκης, η κυβέρνηση έχει την εξουσία να εκδώσει εκτελεστικά διατάγματα με την ισχύ νόμου που υπόκεινται σε ελάχιστο αποτελεσματικό έλεγχο από το κοινοβούλιο ή τα δικαστήρια.

¹¹ Εκτελεστικό Διάταγμα 676, 29 Οκτωβρίου 2016, διαθέσιμο στο: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161029-5.htm>

«ανθρώπους που θεωρούνται να είναι συνδεδεμένοι με τρομοκρατικές οργανώσεις που ορίζονται ως τέτοιες από διεθνείς θεσμούς και οργανισμούς» μεταξύ αυτών που μπορεί να υπόκεινται σε διαταγές απομάκρυνσης. Δεύτερον, το Άρθρο 36 επίσης τροποποίησε τη δεύτερη παράγραφο του Άρθρου 54 του Νόμου 6458 για να επιτρέψει να εκδίδονται διαταγές απομάκρυνσης σε οποιοδήποτε στάδιο των διαδικασιών διεθνούς προστασίας, και για τους αιτούντες/ούσες και για τους/τις δικαιούχους διεθνούς προστασίας αν θεωρείται ότι υπάγονται στη νεοπροσθεθείσα υποπαράγραφο (κ) ή δυο άλλες προϋπάρχουσες υποπαράγραφους:

Άρθρο 54(1) (β) αναφέρεται σε ηγέτες, μέλη ή υποστηρικτές μιας τρομοκρατικής οργάνωσης ή μιας προσανατολισμένη προς το όφελος εγκληματικής οργάνωσης· και το Άρθρο 54(1) (δ) αναφέρεται σε αυτούς που αποτελούν απειλή στη δημόσια τάξη, την ασφάλεια και την υγεία.

Η τρίτη αλλαγή που εισήχθη στο Νόμο 6458 με το Διάταγμα 676 αφορά την κατάργηση του ανασταλτικού αποτελέσματος των προσφυγών έναντι διαταγών απομάκρυνσης. Σύμφωνα με το Άρθρο 53 του Νόμου 6458, διαταγές απομάκρυνσης εκδίδονται από κυβέρνηση είτε αυτοδικαίως ή ύστερα από οδηγία από τη Διεύθυνση Μετανάστευσης. Μπορεί να ασκηθεί προσφυγή από τον εν λόγω αλλοδαπό, τον νόμιμο εκπρόσωπό του/της ή δικηγόρους στα Διοικητικά Δικαστήρια μέσα σε 15 μέρες από την ειδοποίηση για την διαταγή. Η απομάκρυνση δεν μπορεί να εκτελεστεί μέχρι την λήξη των 15 ημερών εκτός αν ο αλλοδαπός ζητήσει οικιοθελώς να επιστρέψει. Σε συμφωνία με την νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, για να διασφαλιστεί ότι ένα ένδικο μέσο ενάντια στις διαταγές απομάκρυνσης είναι αποτελεσματικό, όταν μια προσφυγή κατατίθεται στο Διοικητικό δικαστήριο, η εκτέλεσή της διαταγής απομάκρυνσης αυτόματα αναστέλλεται μέχρι την απόφαση του δικαστηρίου, η οποία είναι οριστική.

Από την υιοθέτηση του Διατάγματος 676 ωστόσο, οι προσφυγές κατά των διαταγών απομάκρυνσης δεν έχουν πλέον ανασταλτικό αποτέλεσμα σε περιπτώσεις που οι τουρκικές αρχές αποφασίσουν ότι ο αλλοδαπός υπάγεται σε κάποια από τις τρεις υποπαράγραφους του Άρθρου 54 που αναφέρεται παραπάνω, (β), (δ) και (κ)¹². Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι αλλοδαποί δεν έχουν πρόσβαση σε αποτελεσματικό ένδικο μέσο ενάντια στη απέλασή τους.

Σε περιπτώσεις που μια προσφυγή σε ένα διοικητικό δικαστήριο είναι δυνατή, το δικαστήριο μπορεί να μην είναι διατεθειμένο να λάβει υπόψη τον κίνδυνο επαναπροώθησης για ουσιαστικούς λόγους. Η Διεθνής Αμνηστία γνωρίζει αποφάσεις διοικητικών δικαστηρίων σε σχέση με προσφυγές κατά διαταγών απομάκρυνσης, που το δικαστήριο απέτυχε να αξιολογήσει τον προβαλλόμενο κίνδυνο σοβαρής βλάβης με την επιστροφή και απέρριψε την προσφυγή για διαδικαστικούς λόγους. Η Διεθνής Αμνηστία, για παράδειγμα, εξέτασε την απόφαση του Διοικητικού Δικαστηρίου σε σχέση με την προσφυγή ενός Σύριου αιτούντα άσυλο, για τον οποίο εκδόθηκε διαταγή απομάκρυνσης με βάση το Άρθρο 54 (1)(δ) του Νόμου για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία γιατί βρέθηκε με πλαστό διαβατήριο. Ο αιτών υποστήριξε στην προσφυγή του ότι θα αντιμετώπιζε βασανιστήρια ή άλλη ταπεινωτική και απάνθρωπη μεταχείριση αν επιστρεφόταν στη Συρία. Ωστόσο, το δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή στις 3 Νοεμβρίου 2016 για το λόγο ότι απέτυχε να υποβάλει την προσφυγή του στο δικαστήριο μέσα στην προθεσμία των 15 ημερών από την παραλαβή της διαταγής απομάκρυνσης

¹² Άρθρο 54 (1)(δ) του Νόμου για τους Αλλοδαπούς και την Διεθνή Προστασία

του. Το δικαστήριο απέτυχε να αξιολογήσει τον κίνδυνο που θα αντιμετώπιζε με την επιστροφή του στη Συρία και για το αν η επιστροφή του θα μπορούσε να αποτελέσει επαναπροώθηση.¹³

Δικηγόροι και οργανώσεις παροχής νομικής βοήθειας που βοηθούν πρόσφυγες και αιτούντες/ούσες άσυλο στην Τουρκία είπαν στη Διεθνή Αμνηστία ότι τώρα κάνουν απευθείας προσφυγές στο Συνταγματικό Δικαστήριο, όταν προσεγγίζονται από έναν αλλοδαπό σε κίνδυνο επαναπροώθησης. Στο μεταξύ, ζητούν επίσης από το Συνταγματικό Δικαστήριο να εκδώσει ένα προσωρινό μέτρο που αναστέλλει τη διαταγή επιστροφής μέχρι την τελική απόφαση του Συνταγματικού Δικαστηρίου. Ωστόσο, ούτε αυτό δεν μπορεί να θεωρηθεί ένα αποτελεσματικό ένδικο μέσο, αφού ούτε καν οι προσφυγές στο Συνταγματικό Δικαστήριο δεν έχουν αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα. Ενώ δικηγόροι που ειδικεύονται στην ανταπόκριση σε πιθανές περιπτώσεις επαναπροώθησης αναφέρουν ότι έχουν αποτρέψει τις περισσότερες επιστροφές που υπέπεσαν στην προσοχή τους παίρνοντας προσωρινά μέτρα από το Συνταγματικό Δικαστήριο, αναφέρουν επίσης ότι είναι εξαιρετικά δύσκολο για αλλοδαπούς υπό κράτηση να έχουν πρόσβαση σε δικηγόρους. Ως εκ τούτου, είναι πιθανό ότι πολλές περιπτώσεις δεν φτάνουν ποτέ στα δικαστήρια γιατί πολλοί πρόσφυγες και αιτούντες/ούσες άσυλο υπό κράτηση δεν έχουν πρόσβαση σε δικηγόρους και δεν είναι σωστά ενημερωμένοι για τα δικαιώματά τους.

Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις δεν έχουν πρόσβαση στα κέντρα απομάκρυνσης και οι δικηγόροι μπορούν μόνο να επισκεφθούν τους πελάτες τους αν έχουν πληρεξούσιο, το οποίο είναι πολύ δύσκολο να αποκτήσουν για αιτούντες/ούσες άσυλο και οι πρόσφυγες που στερούνται εγγράφων ταυτότητας από τις χώρες προέλευσής τους και αυτοί που βρίσκονται υπό κράτηση.¹⁴ Στα κέντρα απομάκρυνσης οι κρατούμενοι λαμβάνουν ένα μονοσέλιδο φυλλάδιο που καταγράφει το δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους αλλά δεν τους παρέχονται πληροφορίες για το πώς να επικοινωνήσουν με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, μη κυβερνητικούς οργανισμούς ή δικηγόρους. Δεν μπορούν να δεχθούν τηλεφωνήματα απ' έξω και πρέπει να χρησιμοποιούν δημόσια τηλέφωνα για να τηλεφωνούν οι ίδιοι, στα οποία έχουν περιορισμένη πρόσβαση και καθόλου ιδιωτικότητα. Ως αποτέλεσμα, μόνο μια μειονότητα των ανθρώπων σε κίνδυνο αναγκαστικής επιστροφής μπορούν να ασκήσουν προσφυγή σε μια διαταγή επιστροφής.

Συμπεράσματα και προτάσεις

Νομικές αλλαγές που εισήχθησαν μέσω του Εκτελεστικού Διατάγματος 676 υπό το καθεστώς έκτακτης ανάγκης έχουν αυξήσει τον κίνδυνο επαναπροώθησης για τους/τις αιτούντες/ούσες άσυλο και τους/τις πρόσφυγες στην Τουρκία. Πρόσφατες περιπτώσεις επαναπροώθησης που εξετάστηκαν από τη Διεθνή Αμνηστία καταδεικνύουν ότι αυτός ο κίνδυνος δεν είναι θεωρητικός, αλλά πολύ πραγματικός. Η Τουρκία θα πρέπει να ακυρώσει τις αλλαγές που εισήχθησαν με το Εκτελεστικό Διάταγμα 676 στο Νόμο για τους Αλλοδαπούς και τη Διεθνή Προστασία και να επαναφέρει το αυτόματο ανασταλτικό αποτέλεσμα των προσφυγών κατά των διαταγών απομάκρυνσης. Η Ελλάδα και οι άλλες χώρες της Ε.Ε. δεν θα πρέπει να επιστρέφουν αιτούντες/ούσες άσυλο πίσω στην

¹³ Πρώτο Διοικητικό Δικαστήριο Αϊδινίου, Φάκελος Νο: 2016/1493, Απόφαση: Νο: 2016/950.

¹⁴ Δικαιώματα των προσφύγων στην Τουρκία, Εμπόδια στο Δικαίωμα για Αποτελεσματική Νομική Λύση: το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στην Τουρκία κατά τη χορήγηση πληρεξουσίου, Φεβρουάριος 2016, διαθέσιμο στο: http://mhd.org.tr/assets/vekalet_eng.pdf

Τουρκία, όπως προβλέπεται από τη συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας στις 18 Μαρτίου 2016¹⁵, υπό το πρόσχημα ότι η χώρα είναι ασφαλής: η Τουρκία δεν είναι μια ασφαλής χώρα για τους/τις πρόσφυγες και τους/τις αιτούντες/ουσες άσυλο.

Public Document

International Secretariat, Amnesty International, 1 Easton St., London WC1X 0DW, UK

www.amnesty.org

¹⁵ Στις 18 Μαρτίου 2016, η Τουρκία συμφώνησε να πάρει πίσω όλους τους «παράνομους μετανάστες» που περνούν στα ελληνικά νησιά μετά τις 20 Μαρτίου με αντάλλαγμα 6 δις. €, όπως και πολιτικές παραχωρήσεις από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Σύμφωνα με τη συμφωνία, επισήμως μια δήλωση, οι επιστρέφοντες θα περιλαμβάνουν όχι μόνο μετανάστες, αλλά και όσους έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας. Η αιτιολογία για αυτό είναι η υπόθεση ότι η Τουρκία είναι ένα ασφαλές μέρος στο οποίο οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες μπορούν να επιστραφούν. Προς το παρόν, κανένας αιτών/ούσα άσυλο δεν έχει επιστραφεί στην Τουρκία από την Ελλάδα με βάση ότι η χώρα είναι ασφαλής. Ωστόσο, η Ελληνική Υπηρεσία Ασύλου έχει ήδη αποφασίσει ότι η Τουρκία είναι ασφαλής για εκατοντάδες περιπτώσεις Σύριων προσφύγων. Οι πρόσφυγες αυτοί αναμένουν στο κενό το αποτέλεσμα των προσφυγών κατά αυτών των αποφάσεων και βρίσκονται σε κίνδυνο να επιστρέψουν αναγκαστικά στην Τουρκία. Επιπλέον, η προσδοκία ότι όλοι οι αιτούντες/ουσες άσυλο θα επιστραφούν υπό την συμφωνία Ε.Ε.-Τουρκίας καταδικάζει πολλούς σε παρατεταμένες διαδικασίες ασύλου κολλημένους σε ασφυκτικά γεμάτα ελληνικά νησιά.